

De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie
Mr. F. Teeven
Postbus 20301
2500 GH Den Haag

Datum

27 september 2011

Kenmerk

B 2.1.11/002789/1959/JT

Uw kenmerk

5702623/11/6

Onderwerp

Concept-wetsvoorstel uitbreiding spreekrecht

Geachte heer Teeven,

Bij brief van 7 juli 2011 heeft u de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) een concept-wetsvoorstel (hierna wetsvoorstel) voorgelegd, tot uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces, met het verzoek daarover advies uit te brengen. Hieronder treft u aan het advies van de NVvR, dat is voorbereid door leden van de vereniging en vastgesteld door de Wetenschappelijke Commissie van de NVvR.

Algemene opmerkingen

Het spreekrecht van slachtoffers is sinds 2005 wettelijk geregeld en sinds 1 januari 2011 opgenomen in art. 51e WvSv. Het was destijds nieuw: voorafgaand aan de invoering bestond geen ervaring met slachtoffers of nabestaanden die een spreekrecht uitoefenen. In 2001 heeft de NVvR zich in positieve zin uitgesproken over de invoering van een spreekrecht. Zij heeft in haar advies toen wel gewezen op de mogelijke gevolgen voor de werklust en op het risico van secundaire victimisatie van slachtoffers indien zij in een conflict met de verdediging geraken. Met het oog op een passende bejegening heeft de NVvR aanbevelingen voor de praktijk gedaan (zie A.K. de Grauw, Spreekrecht ter zitting, Trema 2004, p. 346 - 356). Na de invoering zijn de gevolgen voor de zittingscapaciteit beperkt gebleven: enerzijds omdat sprekende slachtoffers zich in het algemeen behoorlijk aan de hen toegemeten spreektijd houden; anderzijds omdat het aantal gevallen waarin het spreekrecht werkelijk wordt uitgeoefend minder is dan aanvankelijk werd voorzien. Dit is verklaarbaar: in de praktijk wordt in de behoefte van slachtoffers of nabestaanden om zich te kunnen uiten ook voorzien door middel van schriftelijke slachtofferverklaringen.

Deze bevindingen worden bevestigd in het rapport van de evaluatie die in 2010 in opdracht van de minister heeft plaatsgevonden¹. In deze evaluatie is uit interviews de wens naar voren gekomen de kring van personen/nabestaanden aan wie het spreekrecht toekomt enigszins uit te breiden. Het conceptwetsvoorstel geeft aan die wens gevolg. De NVvR kan zich hierin vinden. Nu de rechter het aantal nabestaanden dat het woord voert tot drie personen mag beperken² (zie het voorgestelde art. 51e lid 4 Sv), behoeft niet te worden gevreesd voor onwerkbaar aantal sprekers ter zitting. De

¹ K. Lens, A. Pemberton en M. Groenhuysen, Het spreekrecht in Nederland: een bijdrage aan emotioneel herstel van slachtoffers?, Tilburg: Intervict 2010, bijlage Kamerstukken II 2009/10, 32 123 VI nr. 29).

² Aldus de voorgestelde wettekst. In de concepttoelichting op p. 9 is sprake van vier spreekgerechtigde nabestaanden.

NVvR merkt ten overvloede op, dat in het onlangs gepubliceerde voorontwerp voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad, met minimum standaarden voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten³, een recht is opgenomen om te worden gehoord, zij het dat het horen niet noodzakelijk ter zitting behoeft te geschieden.

Het voorgestelde lid 8 van art. 51 e Sv maakt het mogelijk dat een slachtoffer met toestemming van de voorzittende rechter het woord laat doen door zijn raadsman of door een bijzonder gemachtigde. Dit voorstel beantwoordt minder aan de doeleinden van het spreekrecht dan wanneer een slachtoffer zelf het woord voert (zo kan een gemachtigde wel de andere procesdeelnemers, de rechter en eventuele toehoorders voorlichten over de gevolgen die het strafbare feit voor de dader heeft gehad, maar het blijft een verklaring uit de tweede hand). Niettemin kan het voorstel in sommige gevallen een uitkomst zijn, juist voor die slachtoffers/nabestaanden die terugschrikken voor spreken in het openbaar of om een andere reden niet goed voor zichzelf kunnen opkomen.

Opmerkingen van juridisch-technische aard

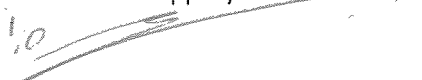
De NVvR verenigt zich met de opvatting in de concept-toelichting (p. 8) dat de regel dat de verklaring van het slachtoffer zich beperkt tot de gevolgen die het strafbare feit bij hem teweeg heeft gebracht, moet blijven bestaan. Weliswaar wordt in de praktijk door sprekende slachtoffers of nabestaanden niet altijd strikt de hand gehouden aan dit voorschrift, zoals ook het evaluatieonderzoek laat zien, maar de regel behoudt een functie als basis voor eventueel ingrijpen door de voorzitter.

De redactie van het voorgestelde zesde lid van art. 51 e Sv is naar de mening van de NVvR onvoldoende helder. De tussenzin “omdat hij daartoe niet bij machte is” sluit niet aan bij de tweede volzin van lid 5 en kan beter vervallen. Blijkens de concept-toelichting is bedoeld een regel te geven voor de vertegenwoordiging van slachtoffers/nabestaanden, jonger dan 12 jaar. Indien vertegenwoordiging door de wettelijke vertegenwoordiger in strijd is met het belang van de minderjarige en daarom uitgesloten, regelt het artikel niet wie dan wel bevoegd is de minderjarige te vertegenwoordigen.

De concept-toelichting vermeldt niets over eventueel overgangsrecht. Naar de NVvR veronderstelt, heeft het wetsvoorstel onmiddellijke werking, ook in reeds aanhangig gemaakte strafprocedures. De NVvR is voorstander van een beperkte vorm van overgangsrecht, in die zin dat de nieuwe bepalingen niet gelden voor zaken waarin de dagvaarding (in eerste aanleg, respectievelijk in hoger beroep) is uitgegaan vóór de inwerkingtreding van die nieuwe bepalingen.

De NVvR adviseert in de toelichting op het wetsvoorstel kort in te gaan op de gevolgen van het voorstel voor de oproeping en de behandeling in hoger beroep. Heeft degene die in eerste aanleg het spreekrecht heeft uitgeoefend automatisch aanspraak om ook in hoger beroep te worden gehoord, of wordt de ingevolge art. 51 e (nieuw) Sv te maken keuze van de woordvoerder door het hof onafhankelijk daarvan gemaakt?

Namens het bestuur van de NVvR,
de wetenschappelijke commissie,

R. van den Heuvel
voorzitter a.i.

³ Voorstel van de Europese Commissie, COM (2011) 275/2. Dit voorstel omvat ook “the spouse, non-marital cohabitee, registered partner, the relatives in direct line, the brothers and sisters and the dependants of the victim”, voor zover het slachtoffer is overleden als gevolg van het strafbare feit.